

การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management : KM)
“อำนาจหน้าที่และการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านปราบปราม”
สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ตราด
วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๕
ณ ห้องประชุม ชั้น ๔ สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ตราด
โดย
นายสุรพงศ์ วัฒนา
นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการ
หัวหน้าฝ่ายปราบปราม

สรุปสาระสำคัญ

อำนาจหน้าที่และการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านปราบปราม

กระบวนการดำเนินคดีตามที่ประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญากำหนดไว้ว่าการกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดเป็นความผิด และมีบทกำหนดโทษตั้งแต่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน รวมทั้งอาจกำหนดสภาพบังคับไว้ ได้แก่ วิธีการเพื่อความปลอดภัย วิธีคุมประพฤติ วิธีดำเนินการสำหรับเด็กและเยาวชน คำสั่งในคดีหมิ่นประมาท ทั้งนี้ตามขั้นตอนที่บัญญัติไว้เป็นหลักในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พวกเราเคยสงสัยกันหรือไม่ว่า คำว่า “อำนาจหน้าที่” และ “อำนาจและหน้าที่” คืออะไร ในกฎหมายต่างกันหรือไม่อย่างไร และใช้ในกรณีใด “อำนาจหน้าที่” หมายถึงทั้งอำนาจหน้าที่ปะปนกันอยู่ คือ เมื่อมีอำนาจแล้วก็มีหน้าที่ด้วย ส่วนคำว่า “อำนาจและหน้าที่” เป็นกรณีที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ต้องการที่จะแยกให้เห็นอำนาจหน้าที่ออกจากกัน ส่วนใดเป็นอำนาจบ้าง ส่วนใดเป็นหน้าที่บ้าง ในส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านปราบปรามของกรมสรรพสามิต มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอำนาจและหน้าที่ดังนี้

๑. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๒ (๑๖) พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หมายความว่าเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพศติ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม

มาตรา ๑๖ ... อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับทั้งหลาย...ซึ่งว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้น ๆ

๒. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้ “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการพลเรือนสังกัดกระทรวงการคลังหรือบุคคลอื่นซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๓๔ ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๓๕ เพื่อประโยชน์ในการจับกุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๓. ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติภาษี

สรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๐

ข้อ ๑. ให้ข้าราชการพลเรือนสามัญ สังกัดกรมสรรพสามิต เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐

/กฎหมาย...

กฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ด้านปราบปราม

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐
๒. ประมวลกฎหมายอาญา
๓. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
๔. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐
๕. กฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐

๑. การสืบสวน /รับแจ้งความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๒ (๑) "การสืบสวน" หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

มาตรา ๑๗ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้

ในส่วนของกรมสรรพสามิตมีได้ออกระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการสืบสวนเอาไว้ว่าเป็นทางการ

๒. การวางแผนปฏิบัติการ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๒ (๑๐) , มาตรา ๑๗ เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสืบสวนเสร็จแล้ว ต้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการ

ทั้งนี้กรมสรรพสามิตมีได้ออกระเบียบปฏิบัติเอาไว้อย่างชัดเจน

หลักวิชาการ รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้งก็ชนะร้อยครั้ง (ซุนวู ปราชญ์ชาวจีน) SWOT เป็นหลักการวิเคราะห์รูปแบบหนึ่ง โดยจะใช้ในการประเมินสถานการณ์และวางแผนกลยุทธ์ รวมทั้งตรวจสอบสภาพองค์กรทั้งภายในและภายนอก โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล ๔ อย่างด้วยกันคือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

WHO	ใครกระทำผิด ?	สถานะ,บุคคล/นิติบุคคล
WHAT	กระทำผิดเรื่องอะไร ?	องค์ประกอบความผิด/ข้อกล่าวหา
WHERE	กระทำผิดที่ไหน ?	สถานที่ต้องใช้หมายค้น/ที่สาธารณะ
WHEN	กระทำผิดเวลาใด ?	เข้าข่ายกเว้นหรือไม่
HOW	กระทำผิดอย่างไร ?	พฤติกรรมแบบไหน เหตุจูงใจ

๓. การค้น/ตรวจสอบสถานที่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๓๓ บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถานการเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการค้นเคหสถาน หรือที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๙๒ ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นหรือคำสั่งของศาล เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือพฤติกรรมอื่นใดอันแสดงได้ว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น

(๒) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

(๓) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น

(๔) เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มิใช่เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์การกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นเนื่องจากการเนินช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน

มาตรา ๙๒

(๕) เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา ๗๘ การใช้อำนาจตาม (๔) ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ค้นส่งมอบสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ได้จากการตรวจค้น รวมทั้งจัดทำบันทึกแสดงเหตุผลที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองสถานที่ที่ถูกตรวจค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้ส่งมอบหนังสือดังกล่าวแก่บุคคล เช่นว่านั้นในทันทีที่กระทำได้ และริบรายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป”

เวลาค้นที่รโหฐาน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๙๖ “การค้นในที่รโหฐานต้องกระทำระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก มีข้อยกเว้นดังนี้

(๑) เมื่อลงมือค้นแต่ในเวลากลางวัน ถ้ายังไม่เสร็จจะค้นต่อไปในเวลากลางคืนก็ได้

/ (๒) ในกรณี...

(๒) ในกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง หรือซึ่งมีกฎหมายอื่นบัญญัติให้ค้นได้เป็นพิเศษ จะทำการค้นในเวลา กลางคืนก็ได้

(๓) การค้นเพื่อจับผู้ร้ายหรือผู้ร้ายสำคัญจะทำในเวลากลางคืนก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตพิเศษจาก ศาลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา”

พระราชบัญญัติภาชีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๑๒๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในโรงอุตสาหกรรมหรือคลังสินค้าทัณฑ์บน สถานประกอบการ หรือสถานบริการในระหว่าง เวลาทำการ เพื่อตรวจสอบหรือควบคุมให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) ค้นสถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือมีสินค้าที่หลีกเลี่ยงการเสียภาษีชุกซ่อนอยู่ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เว้นแต่การ ค้นในเวลาดังกล่าวยังไม่แล้วเสร็จจะกระทำต่อไปก็ได้ หรือในกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง เมื่อได้รับอนุมัติจากอธิบดี แล้วจะค้นในเวลาใดก็ได้

๔. การยึด/อายัด

ยึด หมายถึง การกระทำใดๆ ต่อทรัพย์สิน เพื่อให้ทรัพย์สินนั้นได้เข้ามาอยู่ในความควบคุม ดูแล หรือ ครอบครองของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจสั่งการ

อายัด หมายถึง การสั่งให้เจ้าของทรัพย์สินหรือบุคคลภายนอก มิให้จำหน่าย จ่าย โอน หรือกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องที่ได้ส่งอายัดไว้

๕. การจับกุม

การจับโดยมีหมายจับ และจับโดยไม่มีหมายจับ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗๘ (จับโดยไม่มีหมายจับ) “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นไม่ได้ เว้นแต่

(๑) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าตั้งได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๐

(๒) เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายหรือทรัพย์สิน ของผู้อื่น โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

(๓) เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา ๖๖ (๒) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้

(๔) เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา ๑๑๗”
ความผิดซึ่งหน้า

มาตรา ๘๐ วรรคหนึ่ง “ที่เรียกว่าความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบใน อาการใดซึ่งแทบไม่ต้องสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้ว”

/๕. การส่งคดี...

๖. การส่งคดีให้ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบคดี/พนักงานสอบสวน

ที่มาของการเปรียบเทียบคดี

หลักการเหตุผล เป็นความผิดอาญาเล็กน้อย (ความผิดลหุโทษ) ไม่ร้ายแรง

- ไม่ควรถูกฟ้องคดีต่อศาล อำนาจความสะดวกแก่ราษฎรที่ต้องหาคดีอาญา
- ให้คดีเสร็จโดยเร็ว โดยผู้ต้องหาและผู้เสียหายได้รับความยุติธรรมไม่ต่างกับการดำเนินคดีในชั้นศาล
- เป็นการแบ่งเบาภาระของศาล

ความหมายของการเปรียบเทียบคดี

“การดำเนินการทั้งหลายของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ไว้ ในการใช้ดุลพินิจ เห็นว่าคดีอาญาซึ่งผู้ต้องหากระทำความผิดนั้นไม่สมควรได้รับโทษถึงจำคุก มีอัตราโทษเพียงเล็กน้อย และไม่ต้องเสียเวลาในการนำคดีมาฟ้องต่อศาล จึงให้อำนาจเจ้าพนักงานกำหนดค่าปรับตามสมควรภายในอัตราโทษ ที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องหาชำระ แต่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายต้องให้ความยินยอมตามที่เจ้าพนักงานกำหนดค่าปรับนั้น และเมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เจ้าพนักงานกำหนดภายในเวลาอันสมควร แต่ไม่เกิน ๓๐ วันแล้ว ให้คดีเลิกกัน ถือว่าเป็นอันเสร็จเด็ดขาด และสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไป”

พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๑๓๗ ถ้าอธิบดีหรือคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุก หรือไม่ควรถูกฟ้องร้อง ให้มีอำนาจเปรียบเทียบ ดังต่อไปนี้

(๑) สำหรับความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือความผิดที่มีโทษปรับหรือโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน ให้เป็นอำนาจของอธิบดี

(๒) สำหรับความผิดที่มีโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหกเดือน

(ก) ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการเปรียบเทียบคดี ซึ่งประกอบด้วยปลัดกระทรวงการคลัง อธิบดีกรมสรรพสามิต และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

(ข) ในเขตพื้นที่จังหวัดอื่น ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการเปรียบเทียบคดี ซึ่งประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด สรรพสามิตพื้นที่แห่งท้องที่ที่รับผิดชอบ และผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวัน ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระเงินค่าปรับภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ดำเนินคดีต่อไป

การส่งคดีให้ผู้มีอำนาจดำเนินคดี

๑. กรณีที่มีอัตราโทษเปรียบเทียบปรับเกินกว่าห้าหมื่นบาทหรือผู้ต้องหาไม่ยินยอมชำระค่าปรับส่งพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่จับกุม

- ผู้จับแจ้งสิทธิ ๓ ประการ

/- มอบสำเนา...

- มอบสำเนาบันทึกการจับให้ผู้ถูกจับ
- ส่งตัวผู้ถูกจับ บันทึกการจับพร้อมด้วยของกลางให้พนักงานสอบสวน

หากเป็นคดีที่สามารถเปรียบเทียบได้พนักงานสอบสวนจะนำตัวผู้ต้องหามาเปรียบเทียบคดีที่ทำการผู้มีความสามารถเปรียบเทียบปรับ และในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ยินยอมให้ทำการเปรียบเทียบ พนักงานสอบสวนจะดำเนินคดีเองให้นำหลักฐานประจำวันมาลงหลักฐานที่ทำการเปรียบเทียบคดี คือ สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาหรือฝ่ายกฎหมายแห่งท้องที่ที่ทำการจับกุมแล้วแต่กรณี

๒. กรณีที่มีอัตราโทษเปรียบเทียบปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทและผู้ต้องหายินยอมชำระค่าปรับ นำตัวผู้ต้องหาไปยังที่ทำการผู้มีความสามารถเปรียบเทียบปรับเพื่อดำเนินการต่อไป